

MACIEJ BALTAZAR KOSTECKI

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie

Recenzja

E. Cała-Wacinkiewicz,

*Charakter prawny Unii Europejskiej
w świetle prawa międzynarodowego,*
Warszawa 2007, Wyd. C. H. Beck, ss. 273.

Problematyka prawa europejskiego, zarówno instytucjonalnego, jak i materialnego cieszy się dużą popularnością w polskiej literaturze prawniczej. Aktywne członkostwo Polski w Unii Europejskiej, skłania przedstawicieli doktryny do pogłębionych analiz i studiów nad różnymi normatywnymi aspektami integracji europejskiej, pośród których centralne miejsce zajmuje charakter prawny samej Unii. Jednak do tej pory brak było opracowania monograficznego poświęconego tej problematyce.

Dlatego z uznaniem należy przyjąć opublikowaną w serii Monografie Prawnicze, książkę dr Eweliny Całej-Wacinkiewicz, adiunkta w Katedrze Prawa Międzynarodowego, Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego.

Recenzowane opracowanie składa się ze wstępu, czterech rozdziałów oraz zakończenia. Podobnie jak w przypadku innych publikacji wydawnictwa C.H. Beck, wybór literatury został umieszczony na początku książki (s. XIII-XXXII).

Głównym celem badawczym założonym przez Autorkę jest wykazanie, iż Unia Europejska stanowi organizację międzynarodową nowego typu. Wszelkie rozważania prowadzone są z punktu widzenia prawa międzynarodowego publicznego. Konstrukcja pracy zakłada udowodnienie szeregu szczegółowych tez i wyciągnięcie z nich odpowiednich wniosków.

W rozdziale I, zatytułowanym „Wielopłaszczyznowy charakter Unii Europejskiej jako wynik procesów integracyjnych“, Autorka podjęła się prezentacji różnych sfer integracji europejskiej. Począwszy od zdefiniowania samego pojęcia integracji międzynarodowej (także regionalnej), odróżnienia go od współpracy międzynarodowej, wyodrębniono cztery płaszczyzny integracji: gospodarczą, polityczną, kulturową oraz prawną. Analiza każdej z płaszczyzn została przeprowadzona dwutorowo. Z jednej strony Autorka starała się wskazać doktrynalne koncepcje danej sfery działalności Unii Europejskiej, z drugiej zaś prezentuje traktatowy wymiar danej płaszczyzny, przywołując odpowiednie stypulacje Traktatu ustanawiającego Unię Europejską z 1992 roku. Przykładowo omawiając polityczną płaszczyznę integracji E. Cała-Wacinkiewicz w sposób wyczerpujący przedstawiła wiodące koncepcje teoretyczne, począwszy od komunikacyjnej teorii K. Deutscha, skończywszy na konfederacyjnej teorii integracji politycznej. Praktycznym uzupełnieniem powyższych rozważań stało się omówienie traktatowych możliwości Unii Europejskiej w sferze politycznej, jak choćby Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa.

Udowodnienie zaawansowanych procesów integracyjnych w ramach Unii Europejskiej dało asumpt do rozważenia możliwości przypisania Unii charakteru państwa, co czyni Autorka w rozdziale II pt. „Charakter prawny Unii Europejskiej w świetle założeń państwowych (federacyjnych) i konfederacyjnych”. Poczynione analizy wykluczyły istnienie w strukturze Unii trzech zasadniczych części składowych państwa – terytorium państwowego, ludności oraz władzy najwyższej. Wychodząc niejako poza klasyczną, trójelementową definicję państwa G. Jellinka, Autorka stara się przyporządkować inne atrybuty państwowości jak np. obywatelstwo europejskie czy wspólną walutę, które choć stanowią interesujące konstrukcje prawne, ekonomiczne czy społeczne, nie stwarzają podstaw do uznania Unii za państwo. Również próby pojmowania Unii jako państwa złożonego (federacji) czy związku państw (konfederacji), prowadzą do konstatacji, iż mamy do czynienia z podmiotem o charakterze niepaństwowym.

Powyższe wnioski skłaniają Autorkę, do zbadania charakteru jurystycznego Unii Europejskiej jako organizacji międzynarodowej, co stanowi przedmiot, kolejnego trzeciego rozdziału – „Charakter prawny Unii Europejskiej w świetle założeń właściwych organizacjom międzynarodowym”. Poza krótkim

wprowadzeniem, w którym Czytelnik może zaznajomić się z pojęciem organizacji międzynarodowej, skoncentrowano się na niezwykle spornym doktrynalnie zagadnieniu jakim jest podmiotowość prawnomiędzynarodowa Unii Europejskiej. Brak stosownej normy traktatowej, skłonił Autorkę do przeanalizowania poglądów doktryny w tym zakresie. Na szczególną uwagę zasługuje wnikliwy przegląd koncepcji osobowości prawnej Unii Europejskiej wypracowanych w polskim i zagranicznym piśmiennictwie prawniczym. Został on przeprowadzony niezwykle klarownie, w oparciu o kryterium przeciwników i zwolenników przyznania Unii podmiotowości prawnomiędzynarodowej. Na marginesie trzeba zaznaczyć, iż co do zasady doktryna zachodnioeuropejska praktycznie od samego początku skłaniała się ku uznaniu Unii za podmiot prawa międzynarodowego, w przeciwieństwie do konserwatywnego stanowiska przedstawicieli nauki polskiej. Omawiany rozdział zamyka określenie wzajemnych relacji między Unią Europejską a Wspólnotami Europejskimi. E. Cała-Wacinkiewicz nie opowiada się za trójfilarową (tzw. świątynną) budową Unii, zarzucając tej koncepcji pozatraktatowy wymiar i ściśle politologiczny charakter. Autorka skłania się ku uznaniu Unii Europejskiej za złożoną organizację międzynarodową, składającą się z suborganizacji – czyli Wspólnot Europejskich.

Uznanie Unii za podmiot prawa międzynarodowego zobligowało do prezentacji praktycznych aspektów działalności tej organizacji międzynarodowej. Szczegółowe rozważania w tym zakresie przeprowadzono w rozdziale IV pt. „Unia Europejska jako podmiot prawa międzynarodowego – implikacje prawne”. Ma on na celu praktyczne udowodnienie podmiotowości Unii Europejskiej poprzez wykazanie prawa legacji, prawa do zawierania umów międzynarodowych, zdolności do współpracy na forum międzynarodowym czy wreszcie zdolności do administrowania terytoriami. Interesujące przykłady misji dyplomatycznych Unii Europejskiej (np. w Gruzji), ukazanie jej szerokiej praktyki traktatowej czy administrowania miastem Mostar prowadzą do wniosku, iż opisywana organizacja podejmuje szereg działań w obrocie międzynarodowym.

Krótką notą recenzyjna nie oddaje w pełni wszystkich walorów monografii dr E. Całej-Wacinkiewicz, którą Czytelnik winien ocenić samodzielnie. Bezspornie zaletą opisywanej publikacji jest sprecyzowanie skomplikowanej natury prawnej Unii Europejskiej. Uznanie jej za organizację międzynarodową, a co za tym idzie wykazanie posiadania podmiotowości prawnomiędzynarodowej zostało przeprowadzone w sposób przekonujący. Na szczególną uwagę zasługuje przejrzysty układ pracy, posługiwanie się przystępnym językiem. Godnym od-

notowania jest również bogata baza źródłowa zawierająca literaturę polską i obcojęzyczną (angielską, francuską, niemiecką oraz włoską).

Dlatego monografię jako pozycję niezwykle wartościową w polskiej literaturze prawa międzynarodowego i europejskiego, należy w pierwszej kolejności zarekomendować praktykom i teoretykom prawa europejskiego oraz wszystkim osobom zajmującym się problematyką integracji europejskiej.